

СТУДЕНТТЕРДІҢ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫНА ҚАНАҒАТТАНУЫ ЖӘНЕ УНИВЕРСИТЕТКЕ АДАЛДЫҒЫ

¹Әбубәкір ӘБИДИН, ²София ДҮЙСЕНОВА

¹ Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан
² Ш. Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті,
Ақтау, Қазақстан
duisenovas@gmail.com

Осы мақалаға сілтеме: Әбидин Ә.Н., Дүйсенова С.М. Студенттердің білім беру ортасына қанағаттануы және университетке адалдығы // *SOCIOLOGY.KZ*. – 2026. – №3(3). – С.148 – 157.
<https://doi.org/10.48010/2026.3/sskz.32>

Андатпа. Бұл мақалада Қазақстандағы жоғары оқу орындарындағы студенттердің білім беру ортасына қанағаттануы және университетке деген адалдығы қарастырылады. Зерттеудің эмпирикалық негізі Google Forms платформасын пайдаланып жүргізілген қазақстандық жоо-нан келген 1125 студенттің онлайн сауалнамасының нәтижелері болды. Зерттеу білім беру ортасының әртүрлі компоненттерін, соның ішінде оқыту сапасын, оқытушылар және университеттің құрылымдық бөлімдері арасындағы өзара әрекеттесуді, академиялық мүмкіндіктерді, инфрақұрылымды, білім беру процесін ұйымдастыруды және әлеуметтік-тұрмыстық жағдайларды бағалауды қамтыды. Эмпирикалық деректерді өңдеу үшін сипаттамалық статистика және Спирман корреляциялық талдауы қолданылды. Университетке деген адалдықтың көрсеткіші ретінде студенттердің өз жоғары оқу орнын басқаларға ұсынуға дайындығы алға тартылды. Нәтижелер студенттердің тұлғааралық және академиялық өзара әрекеттесуді, оқытушылардың кәсіби біліктілігін және академиялық ресурстардың қолжетімділігін ең жоғары бағалағанын көрсетті. Инфрақұрылымның жеке компоненттері мен әлеуметтік-тұрмыстық жағдайлар үшін орташа бағалар алынды. Университетті ұсынуға дайындық пен қарастырылып отырған білім беру ортасының сипаттамалары арасында статистикалық тұрғыдан маңызды оң байланыстар анықталды. Алынған нәтижелер студенттер тәжірибесінің күшті жақтарын көруге және университет ортасын жақсарту бағыттарын анықтауға мүмкіндік береді. Зерттеу нәтижелерін жоғары оқу орындары студенттердің оқу жағдайларына қанағаттанушылығын арттыруға және білім беру ортасының сапасын жақсартуға бағытталған шараларды әзірлеуде пайдалана алады.

Түйін сөздер: жоғары білім, студенттердің қанағаттануы, білім беру жүйесіндегі адалдық, оқыту сапасы, білім беру ортасы, академиялық дербестік

УДОВЛЕТВОРЕННОСТЬ СТУДЕНТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДОЙ И ЛОЯЛЬНОСТЬ К УНИВЕРСИТЕТУ

¹Абубакир АБИДИН, ²София ДҮЙСЕНОВА

¹Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева,
Астана, Казахстан

²Каспийский университет технологий и инжиниринга имени Ш. Есенова,
Актау, Казахстан

STUDENT SATISFACTION WITH THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT AND LOYALTY TO THE UNIVERSITY

¹Abubakir ABIDIN, ²Sofia DUSENOVA

¹Eurasian National University named after L. N. Gumilyov, Astana, Kazakhstan

²S. Caspian University of Technology and Engineering named after Sh. Yessenov,
Aktau, Kazakhstan

Аннотация. В статье рассматриваются удовлетворенность студентов образовательной средой и лояльность к университету в высших учебных заведениях Казахстана. Эмпирическую базу исследования составили результаты онлайн-опроса 1125 студентов казахстанских вузов, проведенного с использованием платформы Google Forms. Исследование охватывало оценки различных компонентов образовательной среды, включая качество преподавания, взаимодействие с преподавателями и структурными подразделениями университета, академические возможности, инфраструктуру, организацию учебного процесса и социально-бытовые условия. Для обработки эмпирических данных применялись методы описательной статистики и корреляционный анализ Спирмена. В качестве индикатора лояльности к университету использовалась готовность студентов рекомендовать свое высшее учебное заведение другим. Результаты показали, что наиболее высоко студенты оценивают межличностное и академическое взаимодействие, профессиональную квалификацию преподавателей и доступность академических ресурсов. Более сдержанные оценки получили отдельные компоненты инфраструктуры и социально-бытовых условий обучения. Установлены статистически значимые положительные взаимосвязи между готовностью рекомендовать университет и рассматриваемыми характеристиками образовательной среды. Полученные результаты позволяют выявить сильные стороны студенческого опыта и определить направления совершенствования университетской среды.

Abstract. This article examines student satisfaction with the educational environment and university loyalty in higher education institutions in Kazakhstan. The empirical basis of the study was the results of an online survey of 1,125 students from Kazakhstani universities, conducted using the Google Forms platform. The study covered assessments of various components of the educational environment, including the quality of teaching, interaction with faculty and university departments, academic opportunities, infrastructure, organization of the educational process, and social and living conditions. Descriptive statistics and Spearman correlation analysis were used to process the empirical data. Students' willingness to recommend their higher education institution to others was used as an indicator of university loyalty. The results showed that students rated interpersonal and academic interactions, the professional qualifications of faculty, and the availability of academic resources most highly. More moderate assessments were received for individual components of infrastructure and social and living conditions. Statistically significant positive relationships were found between willingness to recommend the university and the educational environment characteristics under consideration. The obtained results allow us to identify the strengths of the student experience and identify areas for improving the university environment. The results of the study can be used by higher education institutions in developing measures aimed at increasing student satisfaction with learning conditions and improving the quality of the educational environment.

Результаты исследования могут быть использованы высшими учебными заведениями при разработке мер, направленных на повышение удовлетворенности студентов условиями обучения и совершенствование качества образовательной среды.

Ключевые слова: высшее образование, удовлетворенность студентов, честность в системе образования, качество обучения, образовательная среда, академическая автономность.

Key words: higher education, student satisfaction, educational loyalty, teaching quality, educational environment, academic autonomy

Кіріспе

Жаһандану тереңдеп, университеттер арасындағы бәсекелестік күшейген сайын, студенттердің қанағаттануы мен академиялық адалдығы жоғары білім берудегі маңызды өлшемдер ретінде пайда болуда. Жоғары оқу орындары студенттерді тартуға ғана емес, сонымен қатар оларды ұстап тұруға да тырысады, ұзақ мерзімді академиялық қарым-қатынастар мен университеттің оң имиджін қалыптастырады. Сондықтан студенттердің қанағаттануы мен академиялық адалдығына ықпал ететін факторларды зерттеу жоғары білім берудегі зерттеудің маңызды саласына айналууда.

Зерттеулер студенттердің қанағаттануы білім беру қызметтерінің сапасы мен университеттердің тиімділігінің негізгі көрсеткіші екенін көрсетеді. Masserini L. (2019) мәліметтері бойынша, оқыту сапасы, білім беру процесін ұйымдастыру және академиялық қызметтер студенттердің білім беру тәжірибесін қабылдауына айтарлықтай ықпал етеді [1, 91 б.]. Осындай тұжырымдар Ahmad A. (2021) зерттеуінде келтірілген, онда білім беру қызметтерінің сапасы мен студенттерді қолдау, олардың қанағаттанушылығын қалыптастыруда маңызды факторлар екені көрсетілген [2, 50 б.].

Студенттердің қанағаттанушылығының тағы бір маңызды аспектісі – білім беру бағдарламаларының еңбек нарығының талаптарына сәйкестігі. Қазақстанның жоғары білім беру жүйесін зерттеу оқу бағдарламаларын кәсіби талаптармен үйлестіру және тәжірибеге бағытталған оқытуды дамыту студенттердің қанағаттануы мен жұмысқа орналасуын жақсартатынын атап өтеді [3, 37 б.]. Бұл тұрғыда теориялық оқытуды практикалық оқытумен біріктіретін дуалды оқытуды енгізу ерекше маңызды. Доскеева және т.б. (2024) мәліметтері бойынша, практикалық оқыту студенттердің қанағаттанушылығын 40% астамға арттыра алады, бұл тәжірибеге бағытталған білім беру модельдерінің маңыздылығын растайды [4, 143 б.].

Академиялық факторлардан басқа, студенттердің қанағаттануында университеттің беделі мен имиджі маңызды рөл атқарады. Позитивті институционалдық имидж студенттердің сенімін арттырады және олардың университетті басқаларға ұсынуға дайындығын арттырады [5, 65 б.]. Академиялық беделі жоғары және халықаралық ынтымақтастығы мықты университеттерді студенттер көбінесе тартымды оқу орындары ретінде қабылдайды [1, 102 б.].

Студенттердің оқу процесіне қатысуы оқушылардың қанағаттанушылығына әсер ететін тағы бір маңызды факторды білдіреді. Студенттердің академиялық

және сыныптан тыс жұмыстарға белсенді қатысуы университет қауымдастығына қатыстылық сезімін оятады және олардың академиялық адалдығын нығайтады [6, 10 б.]. Университетке деген эмоционалды байланыс пен сенім студенттер мен оқу орындары арасындағы тұрақты қарым-қатынасты нығайтудың маңызды элементтері болып табылады [7, 191 б.].

Бұл мақалада академиялық адалдық студенттің өз университетіне деген оң көзқарасы ретінде анықталады, бұл ең алдымен оны жақсы оқу орны ретінде ұсынуға дайындығында көрінеді.

Бұл зерттеудің ғылыми жаңалығы Қазақстандағы студенттердің үлкен аймақаралық үлгісін пайдалана отырып, студенттердің білім беру ортасының әртүрлі компоненттеріне қанағаттанушылығын және олардың академиялық адалдықпен байланысын кешенді эмпирикалық зерттеуде жатыр. Бұл зерттеу академиялық өзара әрекеттесуді, инфрақұрылымды және университет қызметтерін бағалауды салыстырады және білім беру ортасының қандай сипаттамалары студенттердің өз университетін ұсынуға дайындығымен тығыз байланысты екенін анықтайды.

Зерттеудің мақсаты Қазақстандағы жоғары оқу орындарындағы білім беру ортасының әртүрлі компоненттеріне студенттердің қанағаттанушылығын бағалау және бұл бағалаулар мен студенттердің академиялық адалдығы арасындағы статистикалық байланыстарды анықтау болып табылады.

Зерттеу әдіснамасы

Зерттеуде сандық тәсіл қолданылды. Эмпирикалық база 2025 жылдың қазан айынан 2026 жылдың ақпан айына дейін Google Forms платформасын пайдаланып жүргізілген Қазақстандағы жоғары оқу орындарының студенттеріне онлайн сауалнама жүргізу деректері негізінде жүзеге асырылды. Зерттеуге елдің әртүрлі аймақтарынан барлығы 1125 студент қатысты.

Сауалнамаға қатысу ерікті болды. Іріктеудің аймақтық құрылымын қалыптастыру кезінде өңірлер бойынша ЖОО студенттерінің саны туралы ресми статистика ескерілді; әр өңірден респонденттер саны тиісті студенттер контингенті мөлшеріне пропорционалды түрде анықталды. Зерттеуге Орталық, Оңтүстік, Солтүстік, Шығыс және Батыс Қазақстандағы, соның ішінде Алматы, Астана, Шымкент, Семей, Ақтау, Ақтөбе, Павлодар және басқа да қалалардағы университеттердің студенттері қатысты.

Іріктеменің әлеуметтік-демографиялық құрамы респондент әйелдердің басым болуын көрсетеді (71,3%, 802 адам), ал ерлер 28,7% (323 адам) құрады. Қатысушылардың көпшілігі университеттің дәстүрлі жас тобына жататын: 57,3% 17-19 жас аралығында, 40,1% 20-22 жас аралығында, ал осы топтан үлкен студенттер іріктеудің 3% құрады.

Деректерді жинау құралы ретінде бірнеше тақырыптық бөлімдерден тұратын құрылымдық сауалнама қызмет етті. Сауалнама сұрақтары оқытудың сапасын, білім беру ортасын, оқу процесін ұйымдастыруды, студенттердің қанағаттануын, академиялық адалдық көрсеткіштерін бағалады. Көптеген көрсеткіштерді өлшеу үшін респонденттердің мәлімдемелермен келісуін сандық бағалауға мүмкіндік беретін 5-баллдық Лайкерт шкаласы қолданылды.

Мақалада қанағаттану білім беру ортасының жеке сипаттамаларын және оқу жағдайларын бағалау арқылы жүзеге асырылады. Білім берудегі адалдық «Өз университетін басқаларға жақсы оқу орны ретінде ұсынуға дайындық» индикаторымен көрсетілген.

Эмпирикалық деректерді өңдеу үшін сипаттамалық статистика және корреляциялық талдау қолданылды. Сипаттамалық статистика іріктеу құрылымын, респонденттердің жауаптарының таралуын сипаттау және зерттеу көрсеткіштерінің орташа мәндерін анықтау үшін қолданылды. Корреляциялық талдау білім беру ортасының зерттелген сипаттамалары мен алынған көрсеткіштер арасындағы статистикалық байланыстардың күші мен бағытын анықтау үшін қолданылды. Деректерді статистикалық өңдеу SPSS 22 бағдарламалық жасақтамасының көмегімен жүргізілді.

Зерттеу нәтижелері

Зерттеуге Қазақстанның әр өңірінен 1125 студент қатысты. Респонденттердің ең көп үлесі Оңтүстік Қазақстаннан келген – 521 адам (46,3%). Орталық Қазақстан – 235 студент (20,9%), Батыс – 215 (19,1%), Шығыс – 104 (9,2%), Солтүстік – 50 студент (4,4%) қатысты. Бұл бөлу аймақаралық қамтуды қамтамасыз етеді, бірақ іріктеуді ықтималдық таңдау процедурасы туралы ақпаратсыз Қазақстандағы студенттердің барлық тұрғындарының статистикалық өкілі ретінде қарастыруға автоматты түрде негіз бермейді.

Барлық аймақтық іріктеуде әйелдер басым болды. Зерттеуге барлығы 802 әйел және 323 ер адам қатысты. Іріктеуде бакалавриаттың барлық төрт жылының студенттері ұсынылды, бірінші және екінші курс студенттері ең белсенді қатысушылар екені көрсетілді.

Кесте-1. Оқытушыларды таңдау мүмкіндігі, %

Жауаптар нұсқасы	N	%
Иә, әр пән бойынша бірнеше оқытушы ұсынылады, мен оларды өзім таңдаймын	190	16,9
Иә, бірақ тек кейбір курстарды таңдай аласыз	62	5,5
Ішінара: таңдауды топ бірлесіп жасайды	74	6,6
Оқытушыны кафедраның немесе деканаттың келісімімен таңдай аласыз	53	4,7
Ресми түрде таңдау бар, бірақ ол кестемен шектелген	47	4,2
Жоқ, университет оқытушыларды тағайындайды	517	46,0
Жоқ, тек пәнді таңдай аласыз, оқытушыны емес	28	2,5
Таңдау сирек ұсынылады	36	3,2
Таңдау ресми түрде, нақты еркіндік жоқ.	57	5,1
Білмеймін	61	5,4
Барлығы	1125	100,0

Респонденттердің жартысына жуығы (46,0%) оқытушылар құрамын университет тағайындайтынын және басқа таңдау жоқ екенін көрсетті. Студенттердің тек 16,9%-ы ғана бірнеше қолжетімді нұсқалардың ішінен оқытушыны өз бетінше таңдау мүмкіндігі туралы хабарлады. Қалған жауаптар ішінара, шектеулі немесе ресми іріктеу механизмдерін көрсетеді. Бұл нәтижелер студенттердің оқытушыны таңдаудағы академиялық дербестігінің шектеулі екенін көрсетеді (1-Кесте).

Кесте-2. Оқу жағдайлары мен білім беру ортасының орташа бағалары, %

Көрсеткіштер	Орташа мәні	N
Университеттегі бос уақытты ұйымдастыру	3,61	1125
Аудиториялардағы техникалық жабдықтар	3,67	1125
Жатақханада тұру жайлылығы	3,57	1125
Заманауи оқу құралдары	3,70	1125
Оқытушылармен өзара әрекеттесу	3,91	1125
Кафедра/деканатпен өзара әрекеттесу	3,85	1125
Студенттік ғылыми жобаларға қатысу мүмкіндігі	3,90	1125
Курстастармен өзара әрекеттесу	4,11	1125
Университет ұсынатын жеңілдіктер	3,80	1125
Басқа университет студенттерімен өзара әрекеттесу	3,89	1125
Басқаларға университетті ұсынуға дайын болу	3,86	1125
Оқытушылардың кәсіби біліктілігі	4,06	1125
Тегін спорт секциялары	3,74	1125
Қолжетімді асхана	3,56	1125
Медициналық орталық	3,66	1125
Отбасы бар студенттерге қолдау көрсету	3,73	1125
Кітапхана қоры	3,92	1125

Ең жоғары орташа баға курстастармен өзара әрекеттесуге берілді (4,11), одан кейін оқытушылардың кәсіби біліктілігі (4,06), кітапхана қорына (3,92), оқытушылармен өзара әрекеттесуге (3,91) және студенттердің ғылыми жобаларына қатысу мүмкіндігі (3,90). Бұл көрсеткіштер сауалнамаға қатысқан университеттердегі студенттер тәжірибесінің күшті жақтарын сипаттайды.

Ең төменгі орташа бағалар асхананың қолжетімді болуы (3,56), жатақханада тұру жайлылығы (3,57), бос уақытты өткізу (3,61), медициналық орталықтың жұмысы (3,66) және аудиториялардың техникалық жабдыкталуы (3,67) бойынша тіркелді. 5-баллдық шкала бойынша орташа нүктеден жоғары болса да, бұл салаларды университет ортасын жақсартудың әлеуетті салалары деп санауға болады.

Өз университетін басқаларға жақсы білім беру мекемесі ретінде ұсынуға дайындықтың орташа бағасы 3,86 болды. Бұл көрсеткіш зерттеуде білім беру саласындағы адалдықтың көрсеткіші ретінде қолданылады және респонденттердің өз университеттеріне деген жалпы оң көзқарасын көрсетеді (2-Кесте).

Кесте-3. Білім беру ортасының сипаттамаларының білім беру адалдығымен өзара корреляциясы

Көрсеткіш	ρ Спирмен	p
Оқытушының кәсіби біліктілігі	0,819	<0,001
Оқытушыларымен өзара әрекеттесу	0,802	<0,001
Университет ұсынатын жеңілдіктер	0,778	<0,001
Студенттік ғылыми жобаларға қатысу мүмкіндігі	0,774	<0,001
Кафедралармен/деканаттармен өзара әрекеттесу	0,773	<0,001
Кітапхана қоры	0,769	<0,001
Заманауи оқу құралдары	0,768	<0,001
Аудиториялардағы техникалық жабдықтар	0,765	<0,001
Ескерту: коэффициенттер «Өз университетіңізді басқаларға жақсы оқу орны ретінде ұсыну» көрсеткішіне қатысты есептеледі; N=1125.		

Спирманның корреляциялық талдауы университетті ұсынуға дайындық пен білім беру ортасының барлық талданған сипаттамалары арасында статистикалық тұрғыдан маңызды оң байланыстарды анықтады ($N=1125$; $p<0,001$). Ең мықты байланыс оқытушылардың кәсіби біліктілігімен ($\rho=0,819$) және оқытушыларымен өзара әрекеттесумен ($\rho=0,802$) анықталды. Университет ұсынатын жеңілдіктермен ($\rho=0,778$), студенттердің ғылыми жобаларына қатысу мүмкіндігімен ($\rho=0,774$), кафедрамен/деканатпен өзара әрекеттесумен ($\rho=0,773$), кітапхана қорымен ($\rho=0,769$), заманауи оқу құралдарымен ($\rho=0,768$) және аудиториялардың техникалық жабдықталуымен ($\rho=0,765$) де маңызды байланыстар анықталды. Бұл нәтижелер білім беру ортасының оң бағаларының университетті ұсынуға дайындықтың жоғарылығымен сәйкес келетінін көрсетеді (3-кесте).

Талқылау

Нәтижелер студенттердің тұлғааралық және академиялық өзара әрекеттесуді оң бағалайтынын көрсетеді. Курстастарымен өзара әрекеттесу жоғары орташа мәнге (4,11), ал оқытушылардың кәсіби біліктілігі 4,06 мәнге ие болды. Оқытушылармен өзара әрекеттесу де жоғары бағаланды (3,91). Бұл авторлардың оқу сапасы мен өзара әрекеттесудің оң білім беру тәжірибесін қалыптастырудағы рөлін атап көрсететін тұжырымдарымен сәйкес келеді [1, 97 б., 8, 87 б., 9, 188 б., 10, 45 б.]. Сонымен қатар, Ма Х. пен Mustapha S. M. (2025) академиялық қанағаттанушылық зерттеулерінің жүйелі шолуында бұл құбылыстың көп өлшемді сипатын және студенттердің білім алу тәжірибесінің әртүрлі сипаттамаларының маңыздылығын атап көрсетеді [11, 415 б.].

Зерттеу жобаларына қатысу мүмкіндіктеріне (3,90) және кітапхана қорына (3,92) берілген жоғары бағалар аудиториядағы оқудан тыс академиялық ортаның маңыздылығын көрсетеді. Мұндай ресурстар студенттердің қатысуын және университет қауымдастығына тиесілілік сезімін қолдайды, бұл Santini және т.б. (2024) мен Soedijati (2013) зерттеулерінің нәтижелеріне сәйкес келеді [6, 15 б., 7, 195 б.].

Зерттеу нәтижесі университеттің назарын қажет ететін салаларды көрсетеді. Ең төменгі көрсеткіш асхананың қолжетімділігіне (3,56), жатақханаларға (3,57), бос уақытты өткізуге (3,61) және медициналық инфрақұрылымға (3,66) қатысты. Демек, студенттердің оң тәжірибесі тек оқыту сапасымен ғана емес, сонымен қатар күнделікті оқу және тұрмыс жағдайларымен де анықталады. Бұл тұжырым Ahmad (2021) және Anwar (2023) зерттеулерімен сәйкес келеді, олар университет қызметтерінің сапасын қанағаттанудың маңызды құрамдас бөлігі ретінде қарастырады [2, 56 б., 12, 37 б.].

Академиялық дербестік ерекше назар аударуға тұрарлық. Респонденттердің 46,0% оқытушысын таңдау мүмкіндігінің жоқтығын көрсетті, ал тек 16,9% бірнеше оқытушыдан өз бетінше таңдау жасайтынын хабарлады. Таңдаудың шектеулі болуы студенттердің субъективті дербестік сезімін төмендетуі мүмкін. Өзін-өзі анықтау теориясы аясында дербестік қажеттілігін қанағаттандыру білім беру ортасына оң көзқарасқа ықпал ететін факторлардың бірі болып саналады [13, 75 б.].

Университетке ұсыныс жасауға дайын болу орташа 3,86 көрсеткішке ие болды. Корреляциялық талдау білім беру саласындағы адалдықтың бұл көрсеткіші зерттелген білім беру ортасының сипаттамаларымен оң байланысты екенін көрсетеді ($p < 0,001$). Әсіресе, оқытушылардың кәсіби біліктілігімен ($p = 0,819$) және оқытушылармен өзара әрекеттесуімен ($p = 0,802$) тығыз байланыстар байқалады. Бұл нәтижелер статистикалық байланысты көрсетеді, бірақ қанағаттанудың себептік немесе делдалдық әсерін растауға негіз бермейді. Ұқсас нәтижелер шетелдік зерттеушілер Ali M. мен Ahmed M. (2018) және Kaewrattanaprat (2019) зерттеулерінде келтірілген, олар институттық имидждің студенттердің қанағаттанушылығы мен адалдығына тікелей және жанама ықпал ететінін атап көрсетеді [5, 67 б., 14, 395 б.].

Сипаттамалық статистика мен корреляциялық талдау нәтижелері педагогикалық өзара әрекеттесу сапасының, оқытушылардың кәсіби құзыреттілігінің, академиялық ресурстардың және студенттердің университетке деген оң көзқарасы үшін инфрақұрылымның маңыздылығын әрдайым көрсетіп отырады. Дегенмен, анықталған байланыстарды дәлелденген себептік әсерлер емес, статистикалық байланыстар ретінде түсіндіру керек.

Қорытынды

Зерттеу нәтижелерінде студенттердің білім беру ортасының әртүрлі компоненттеріне қанағаттанушылығы сипатталды және академиялық адалдықпен статистикалық байланыстар анықталды. Бұл өз университетін басқаларға ұсынуға дайындық арқылы жүзеге асырылды. Эмпирикалық іріктеу Қазақстанның әртүрлі өңірінен алынған 1125 студенттерден тұрады.

Ең жоғары көрсеткіш курстастарымен өзара әрекеттесуді (4,11), оқытушылардың кәсіби біліктілігін (4,06), кітапхана қорын (3,92), оқытушылармен өзара әрекеттесуді (3,91) және студенттердің зерттеу жобаларына қатысу мүмкіндігін (3,90) көрсетеді. Университетті ұсынуға дайындықтың орташа деңгейі 3,86 бол-

ды. Ең төменгі көрсеткіш тамақтың қолжетімділігімен (3.56), жатақханадағы тұру жағдайларымен (3.57) және бос уақытты өткізумен (3.61) анықталды.

Нәтижелердің практикалық маңыздылығы оларды университет ортасын жақсартудың басымдықтарын белгілеуде әлеуетті пайдалануда жатыр. Жоғары сапалы оқыту мен академиялық өзара әрекеттесуді сақтаумен қатар, университеттер инфрақұрылымға, тұрмыс жағдайларына, қызметтердің қолжетімділігіне және академиялық таңдау үшін нақты мүмкіндіктерді кеңейтуге назар аударуы керек. Зерттеудің шектеулеріне білім беру ортасының және академиялық адалдықтың әртүрлі сипаттамаларының индикаторлары ретінде жеке сауалнама сұрақтарын пайдалану жатады. Корреляциялық дизайн статистикалық байланыстардың күші мен бағытын анықтауға мүмкіндік береді, бірақ себептік қорытындыларға жол бермейді. Болашақ зерттеулер үшін тексерілген көп тармақты қанағаттанушылық пен адалдық шкалаларын, сондай-ақ анықталған байланыстардың бағыттылығын тексеру үшін көп айнымалы модельдерді қолданса пайдалы болар еді.

Одан әрі зерттеулердің перспективаларына сандық білім беру технологияларының, академиялық мобильділіктің, тәжірибеге бағытталған оқытудың және халықаралық бағдарламалардың студенттердің қанағаттануы мен академиялық адалдығына әсерін талдау, сондай-ақ университеттер арасындағы және елдер арасындағы салыстырмалы зерттеулер кіреді.

Пайдаланылған әдебиет тізімі

1. Masserini, L., Bini, M., & Pratesi, M. (2019). Do quality of services and institutional image impact student satisfaction and loyalty in higher education? *Social Indicators Research*, 146(1–2), 91–115.
2. Ahmad A., Mahayuddin N., Nawi, W.N.F.W.M., Saad, M., & Ong, M. H. A. (2021). The impact of university entities on students' loyalty: The mediating role of student satisfaction. *International Journal of Economics, Management and Accounting*, 29(1), 45–69.
3. Искендинова, С., Бакирова, К., & Саари, Д. (2024). Факторы, влияющие на качество высшего образования в Республике Казахстан. *Kazakhstan Spektr*, (4).
4. Doskeyeva, G. Zh., Kuzembekova, R. A., & Junisbekova, T. A. (2024). Assessment of student satisfaction with dual education in educational programs in Kazakhstan. *Economy: Strategy and Practice*, 19(3), 137–150.
5. Ali M., & Ahmed M. (2018). Determinants of students' loyalty to university: A service-based approach. *Research Papers in Economics*.
6. Santini, F. O., Rocha, L. S., Perin, M. G., Ladeira, W. J., Akhtar, S., Rasul, T., & Sampaio, C. H. (2024). Factors influencing student loyalty in higher education: A meta-analytic generalization. *Journal of Marketing for Higher Education*, 1–21.
7. Soedijati, E. K. (2013). Developing students' loyalty in higher education. *Journal of Education and Learning*, 7(3), 188–195.
8. Saoud, S., & Sanséau, P.-Y. (2019). Student loyalty through perceived service quality and satisfaction. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 6(2), 82–94.
9. Seena, P. P. (2024). A study on determinants of student loyalty in higher education. In *Futuristic Trends in Management (Vol. 3). IIP Series*, pp. 185–194.

10. Todea, S., Davidescu, A. A. M., Pop, N. A., & Stamule, T. (2022). Determinants of student loyalty in higher education: A structural equation approach for the Bucharest University of Economic Studies, Romania. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(9), 5538–5553.

11. Ma, X., & Mustapha, S. M. (2025). Systematic literature review on academic satisfaction. *Frontiers in Humanities and Social Sciences*, 5(8), 409–418.

12. Anwar, W. F., Malik, A., Ayuna, N., & Dewi, A. K. (2023). Kualitas pelayanan akademik terhadap kepuasan dan loyalitas mahasiswa. *J-MPI (Jurnal Manajemen Pendidikan Islam)*, 8(2).

13. Ong, A. K. S., Prasetyo, Y. T., Dangaran, V. C., Gudez, M. A. D., Juanier, J. I. M., Paulite, G. A. D., Yambot, R. X. R., Persada, S. F., Nadlifatin, R., & Ayuwati, I. D. (2023). Determination of loyalty among high school students to retain in the same university for higher education: An integration of self-determination theory and extended theory of planned behavior. *PLOS ONE*, 18(11), e0292645.

14. Kaewrattapap, N., Wannapiroon, P., Piriyaawong, P., & Nilsook, P. (2019). An empirical study of critical factors relating to higher education students' loyalty in Thailand. In *Proceedings of the International Conference on Interactive Collaborative Learning* (pp. 391–401). Springer, Cham.

Авторлар туралы мәлімет / Сведения об авторах / Information about authors

Әбубәкір Надирхожаұлы Әбидин	докторант, әлеуметтік ғылымдар магистрі, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан, e-mail: abidinabubakir@gmail.com ORCID iD: https://orcid.org/0009-0004-1771-1375
София Малкайдарқызы Дүйсенова	Қауымдастырылған профессор, Ш. Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті, Ақтау, Қазақстан, *e-mail: duisenovas@gmail.com ORCID iD: https://orcid.org/0000-0002-2006-7443
Abubakir Nadirkhozhaevich Abidin	Doctoral student, Master of Social Sciences, L. N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan, e-mail: abidinabubakir@gmail.com ORCID iD: https://orcid.org/0009-0004-1771-1375
Sofia Malkaidarovna Duissenova	Associate Professor, Caspian University of Technology and Engineering named after Sh. Yessenov, Aktau, Kazakhstan, *e-mail: duisenovas@gmail.com ORCID iD: https://orcid.org/0000-0002-2006-7443
Абубакир Надирхожаевич Абидин	докторант, магистр социальных наук, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, Астана, Казахстан, e-mail: abidinabubakir@gmail.com ORCID iD: https://orcid.org/0009-0004-1771-1375
София Малкайдаровна Дүйсенова	Ассоциированный профессор, Каспийский университет технологий и инжиниринга имени Ш. Есенова, Ақтау, Казахстан, *e-mail: duisenovas@gmail.com ORCID iD: https://orcid.org/0000-0002-2006-7443